

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN/ICCH: 2149 - 9225

Yıl/Year/Год: 6, Sayı/Number/

Номер: 23, Haziran/June/ИЮНЬ 2020,

s./pp. 120-129

Geliş/Submitted/ Отправлено: 10.06.2020

Kabul/Accepted/ Принимать: 21.06.2020

Yayın/Published/ Опубликованный:

25.06.2020

DOI: 10.29228/kesit.44232

Araştırma Makalesi

Research Article

Научная Статья

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

adurakoglu06@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-9687-8939

Prof. Dr. Hamit COŞKUN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

hamitcoskun2000@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-5509-87

KORANAVİRÜSÜ (COVID-19) VEBA ROMANIYLA DEĞERLENDİRMEK¹

Öz

Günümüzde özellikle Batı toplumları Çin'in Wuhan kentinden başlayan ve tüm dünyaya yayılan koronavirüsle (COVID-19) yoğun bir mücadele sürecinden geçmektedirler. Salgın başladığında özellikle de Batılı liderler, bunun çok abartıldığını, gelip geçici bir hastalık olduğunu hatta kısa zamanda biteceğini iddia ediyorlardı, bu nedenle de ölüm gerçeğinden uzakta kalmaya devam ediyorlardı. Aynı durum ilginç bir şekilde yer ve tarih farklı olsa bile Albert Camus'un "Veba" romanında yaşananlara çok benzemektedir. Fransız filozof Albert Camus'nun roma-

¹ No conflicts of interest were reported for this article./Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Corresponding Author/Sorumlu Yazar: Abdullah DURAKOĞLU
Cite as/Atıf: Durakoğlu, A. ve Coşkun, H. (2020). Koronavirüsü (Covid-19) Veba Romanıyla Değerlendirmek, *Kesit Akademi Dergisi* 6(23): 120-129. <http://dx.doi.org/10.29228/kesit.44232>

Checked by plagiarism software. Benzerlik tespit yazılımıyla kontrol edilmiştir. CC-BY-NC 4.0

nındaki veba salgını ise Cezayir'in liman şehri Oran'da başlamıştı. Bu veba salgınında olduğu gibi, koronavirüs (COVID- 19) salgınının Çin'de ortaya çıktığı ilk günlerde, diğer ülkelerde yaşayan bazı uzmanlar da bu hastalıktan daha çok yoksul insanların etkileneceklerini düşünüyorlardı ve özellikle sağlık sistemi kırılgan olan ülkelerde bu salgının daha fazla yayılacağından kontrol edilemeyeceğini iddia ediyorlardı. Hem romanda hem de günümüzde insanlar salgının geçici olduğunu düşünmektedir. Bu çalışmada salgının başlangıcından sonuna doğru psikososyal olaylarda benzerlikler ve çok az da olsa farklılıklar ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Veba, roman, koronavirüs (COVID-19), psikososyal olaylar.

EVALUATING CORONAVİRUS (COVID-19) WITH THE PLAGUE NOVEL

Abstract

Today, especially Western societies are going through an intense struggle with the coronavirus (COVID- 19) pandemic beginning from Wuhan, China, and spreading all over the world. When the epidemic started, especially Western leaders claimed that this was exaggerated, that it was a temporary illness, and that it would end soon, so they remained far from the reality of death. The same situation is interestingly similar to what happened in Albert Camus' novel "Plague" even if the place and the date are different. The plague epidemic in the novel of French philosopher Albert Camus started in the port city of Algeria, Oran. As with this plague epidemic, in the early days of the coronavirus (COVID- 19) outbreak in China, some experts living in other countries thought that more poor people would be affected by this disease, and claimed that this epidemic could not be controlled, especially in countries with a fragile health system. In both the novel and today, people think the outbreak is temporary. In this study, the similarities and minor differences in psychosocial events from the beginning of the epidemic to the end are discussed.

Key Words: Plague, novel, coronavirus (COVID-19), psychosocial events.

GİRİŞ

Günümüzde özellikle Batı toplumları koronavirüsle (COVID- 19) yoğun bir mücadele sürecinden geçmektedirler. Bilindiği gibi salgın önce Çin'in Wuhan kentinde başladı. Salgın başladığında özellikle de Batılı liderler, bunun çok abartıldığını, gelip geçici bir hastalık olduğunu hatta kısa zamanda biteceğini iddia ediyorlardı, bu nedenle de ölüm gerçeğinden uzakta kalmaya devam ediyorlardı. Hatta ilk başlarda Dünya Sağlık Örgütü, ülkeleri bilgilendirmekte ve uyarmakta geç kalmıştı. Salgın ortaya çıktığında salgını rapor eden doktoru, Çin hükümeti cezalandırmaya kalkışmış ve durumu gizlemeye çalışmıştır². Çin gibi neredeyse dünyadaki tüm

² URL-1

ülkeler başlangıçta koronavirüsten sonra yaşanan bu şok durumuyla baş etmek için inkâr'ı seçmişlerdir. Günümüzde yaşanan bu durum yer ve tarih farklı olsa bile Albert Camus'un "veba" romanında yaşananlara çok benzemektedir.

Cezayir doğumlu Fransız filozof Albert Camus'nun romanındaki veba salgını ise Cezayir'in liman şehri Oran'da başlamıştı. Daha çok ticari faaliyetlerle meşgul olan bu şehrin halkı için sağlıklı olmak çok önemlidir. Çünkü Oran, hızlı bir hayatın yaşandığı modern bir şehirdir. Burada her şey sağlıklı olmayı gerektirir. Bu nedenle bu şehirde hastalananlar kendilerini bir anda yapayalnız bulurlar (Camus, 2012: 13 -15).

Romanda hastalığın tespit edilmesine neden olan olaylar zinciri, Dr. Rieux'un sahanlığın ortasında ölü bir fareyle karşılaşmasıyla başlar. O anda Dr. Rieux, ölü fareyi fazla önemsemeden ayağıyla iterek merdivenleri iner. Ancak Rieux, sokağa çıktığında, farenin ölüp neden sahanlığın ortasında kaldığını kendi kendine sorgulamaya başlar ve bunu kapıcıya haber vermek üzere geri döner. Kapıcı Michel, kendinden emin bir biçimde apartmanda farenin olmadığını söyler. Ona göre, birileri fareyi dışardan getirmişti (Camus, 2012: 17).

Rieux, apartmanın girişinde evin kapılarını açmak için anahtarlarını aradığı sırada koridorun dibinde bir fare daha görür. Dengesi bozuk olan fare küçük bir çılgınlıkla kendi çevresinde döner ve ağzından kan fışkırarak devrilir. Bunu gören Rieux, merdivenleri çıkarak eve girer ve farenin ağzından fışkıran kanı düşünmeye başlar. (Camus, 2012: 17- 18).

Ertesi gün sabah, Kapıcı Michel, Dr. Rieux'u geçerken durdurur. Ona birilerinin, koridorun ortasına fareleri koyarak soğuk bir şaka yapmakta olduklarını söyler. Michel'e göre, fareler kapanla yakalanmış ve cansız bir biçimde koridora dizilmişlerdi. Dr. Rieux'un kafası daha da karışır ve bu olaydan sonra Rieux, ilk hastasını, hastanın evinde yatakta görür. Rieux hastayla ilgilendiği sırada hastanın karısı, komşularının gördükleri farelerden söz eder. Çok geçmeden Riux, bu apartmanda oturan herkesin farelerden söz etmekte olduklarını anlar ve evine döner. Daha sonra şehrin birçok yerinde ölü fareler görülmeye başlar (Camus, 2012: 18- 20).

Dr. Rieux, Oran Belediyesi'nin fare mücadele birimine telefon eder. Telefonda konuşan Müdür Mercier, konu hakkında bilgisi olduğunu ifade ederek farelerle mücadele edilmesi için emir çıkaracağını belirtir. Rieux, bunun her zaman için gerekli olduğunu söyler. Bu dönemden sonra sadece Dr. Rieux değil, neredeyse tüm kentliler kaygılanmaya başlar (Camus, 2018: 23).

Fare mücadele birimi, şafak vaktinde ölü fareleri toplamaya başlar. Toplama işi bittiğinde ise ölü fareler çöp yakma merkezine götürülmektedir. Ancak sonraki günlerde durum daha da ciddileşir. Her ertesi sabah toplanan farelerin sayısı daha da artmaktadır. Öyle ki akşam gezintisi yapanların çoğu, sokaklarda ölü farelerle karşılaşmaktadır. Birkaç günden sonra işler daha da ileri gider ve artık şehirde alınması gereken önlemler hakkında konuşulmaya başlanır. Ancak ertesi sabah, ajans olayların ansızın durduğunu ve fareyle mücadele biriminin önemsiz miktarda fare topladığını bildirir (Camus, 2012: 23- 25).

Ancak aynı gün öğle saatlerinde Dr. Rieux, apartmanın önüne arabasını park ederken yolun kenarında bitkin bir biçimde yürüyen Kapıcı Michel'i görür. Bir rahibin koluna tutunarak güçlükle yürüyen Michel, hava almak için dışarı çıkmıştı. Çünkü kendini kötü hissediyordu.

Doktor Rieux, bedeninde oluştuğu şişliklerden şikâyet eden Michel'in kendisine uzattığı boyunu kontrol eder ve bir sertlik bulunduğunu hisseder. Bunun üzerine Rieux, Michel'e yatmasını ve ateşini ölçmesini tembih ederek akşam üstü ziyaret için geleceğini söyler. Kapıcı gittikten sonra Dr. Rieux, Rahip Paneloux'a bu fare olayıyla ilgili ne düşündüğünü sorar. Rahip, bunun bir salgın olduğunu söyler (Camus, 2012: 25- 26).

Böylece romanda ilk kez salgından söz edilir. Ancak salgın, henüz resmi olarak ne tanınmış ne de bildirilmiştir. Bu sohbetten sonra evine dönen Dr. Rieux yemek yedikten sonra telefonun çaldığını işitir. Rieux'u eski bir hastası olan yoksul bir belediye memuru aramaktadır. Telefonda aort daralmasından sıkıntı çektiğini belirtir. Rieux, yoksul olduğundan onu ücret almadan muayene eder (Camus, 2012: 26).

Kapıcı Michel'in hastalığı ise daha da ağırlaşır. Ateşi 39 °C'ye yükselen Michel'in boyunda yumrular oluşmuş, elleri ve ayakları şişmişti. Böğüründe ise iki büyük siyah leke genişlemekteydi. Karısı, endişeyle Rieux'a bunun ne olduğunu sorar. Rieux, bu soruyu, "her şey olabilir" diyerek geçiştirir. Perhiz ve ishal ilacı verilmesini tembih ederek bol bol su içmesi gerektiğini söyler. Evine dönen Rieux, şehrin en önemli doktorlarından biri olan Richard'a telefon eder. Richard, olağanüstü bir şeyler olmadığını söyler. Ertesi gün Dr. Rieux, yine kapıcının evine gider. Rieux, geldiğinde Michel'in ateşi otuz sekizdi. Karısı, umutla, Rieux'a durumunun eskisine göre daha mı iyi? olduğunu sorar. Rieux, biraz daha beklemek gerektiğini söyler. Ancak Michel'in ateşi öğleyin kırk ikiye çıkar. Hasta sürekli sayıklıyordu ve kusmaya yeniden başlamıştı. Dr. Rieux, ambulans çağırılması ve hastanın hastaneye kaldırılması gerektiğini söyler. Ambulansla gelen doktor, hastayla ilgilenir. Bu sırada karısı daha da kaygılanarak doktora hiç mi umut olmadığını sorar. O sırada Dr. Rieux, hastanın öldüğünü söyler (Camus, 2012: 29-31).

Bu durum, koronavirüsün (COVID- 19) ilk çıktığı duruma benzemektedir. 2019 yılının son günlerinde Çin'in Hubei Eyaleti'ne bağlı Wuhan şehrinde hastaneye başvuran pnömoni vakalarında bir artış olmuştur. İlk vakalar, epidemiyolojik olarak Wuhan'daki bir hayvan pazarı ile ilişkili olduğu düşünülüyordu. İlk vaka, Wuhan'daki hayvan pazarında balık satıcısı olan 49 yaşında bir kadındır. Bu vakada hastalık, 23 Aralık 2019 tarihinde ateş, öksürük ve göğüste sıkışma hissiyle belirti vermiştir. Dört gün sonra ateşi düşmüş, öksürük ve nefes darlığı ise artmış ve pnömoni ile uyumlu bulgular görülmüştür. İkinci hasta, hayvan pazarından sıklıkla alışveriş yapan 61 yaşında bir erkektir. Bu vakada, ateş ve öksürük 20 Aralık 2019 tarihinde başlamıştır. Bazen Çin gribi olarak da adlandırılan COVID-19, kuluçka süresi sonrası yüksek ateş, öksürük ve nefes darlığı ile belirti vermekte ve dört gün içinde baş ağrısı ve ishal başlayabilmektedir. Sonrasında boğaz ağrısı daha da şiddetlenir, yeme ve içme zorlaşır ve şiddetli eklem ağrıları ve sancıları görülür. Bir hafta sonra ateş 38 °C'ye yükselir, öksürük ve balgam çıkarma şiddetlenir, ağırlı vücut ve baş ağrısının yanı sıra kusma şiddetlenir (Arslan, 2020). Daha sonra soluk alıp vermek iyice güçleşir, göğüs bölgesi çok ağır olarak hissedilir ve ateş 38 °C'nin üzerine çıkar. Daha sonra semptomlar şiddetlenir; yüz veya dudaklarda morarma görülür ve belirtiler çok şiddetli bir hale gelir. Wuhan'daki ikinci hasta bir hafta sonra solunum sıkıntısı ile hastaneye başvurmuş ve yattıktan sonra ilk iki gün içinde sağlığı giderek kötüleşmiş ve entübe

edilerek mekanik ventilatöre bağlanmıştır. Bu hastalar daha sonra ölmüşlerdir.

Romanda salgından ölen ilk kişi Kapıcı Michel'dir. İlk hasta ise yoksul bir belediye memurudur. Michel'in ölümü, şehirdeki paniği daha da artırır. Ancak, insanlar yine de alışkanlıklarından hemen vazgeçmezler. Bu açıdan bakınca şehirliler, salgının başlangıcında yanılığında içineydiler (Camus, 2012: 32).

Romanda salgına ilk yakalanan insanların ve salgından ilk ölen insanların yoksul olmaları, şehirde paniğe neden olsa da şehirde yaşayanların, bu hastalığı kapsamlı bir biçimde mücadele edilmesi gereken bir salgın olarak düşünmedikleri anlaşılmaktadır. Çünkü, şehirlilerin büyük bir bölümü, bunu yoksul hastalığı olarak düşünmeye devam ettiklerinden kendi başlarına gelmeyeceklerine inanmaya devam etmektedirler.

Koronavirüsün (COVID-19) ortaya çıkmasında da benzer bir durum yaşanmıştır. Çin hükümeti insanların alışkanlıklarını devam ettirdiklerini anlayınca, ilgili balık pazarını 1 Ocak'ta kapattırması ve pazarı dezenfekte ettirmiştir. Türkiye'de de cadde ve sokaklar yıkanmıştır. 5 Ocak'ta Çin'de 59 şüpheli vaka olduğu ve bunların 41'ine virüs bulaştığı belirtilmiştir. Bu kişilerden ikisi evli bir çifttir. İlk ölüm haberi 11 Ocak'ta gelmiştir: Ölen kişi 61 yaşında balık pazarının düzenli bir müşterisi olan kişidir. Geçmişinde kronik karaciğer rahatsızlığı geçirmiş olan bu kişi, kalp yetmezliğinden hayatını kaybetmiştir.

Koronavirüs (COVID-19) salgınının Çin'de ortaya çıktığı ilk günlerde, diğer ülkelerde yaşayan bazı uzmanlar da bu hastalıktan daha çok yoksul insanların etkileneceklerini düşünüyorlardı ve özellikle sağlık sistemi kırılgan olan ülkelerde bu salgının daha fazla yayılacağından kontrol edilemeyeceğini iddia ediyorlardı. Dünya Sağlık Örgütü de bu düşüncüyü ifade etmeye yönelik açıklamalarda bulunmuştu³. Bunun da olumsuz etkisiyle özellikle de Batılı ülke yöneticileri önlemler alma konusunda Çin Hükümeti'nden daha da fazla geciktiriler.

Başta İngiltere, İtalya ve İspanya olmak üzere, birçok Batılı ülke vatandaşları rahat hareket etmeye devam ettiler. Bu ülke vatandaşlarının ortalama ömürlerinin dünya ortalamasının çok üzerinde olması, onların daha da rahat hareket etmelerine neden oldu. Bu ülke vatandaşları bilindiği gibi, kişi başına düşen milli gelirleri de dünya ortalamasının çok üzerindedirler. Bu nedenle Batılı ülke yöneticileri ve vatandaşlarının önemli bir bölümünde "bize bir şey olmaz" kanıları oluştu.

Veba romanında Fransa'ya bağlı Cezayir'in bir şehrinde oluşan bu algı, günümüzde birçok Batılı ülke yöneticisinde oluşmuştur. Öyle ki pandeminin İngiltere'de ortaya çıktığı ilk günlerden başlayarak İngiltere Başbakanı Boris Johnson, önlem almak yerine sürü bağışıklığı kazanmayı denedi⁴. İtalya ve İspanya gibi Hollanda, Fransa ve Belçika gibi milli geliri ve ortalama yaşam süresi yüksek olan ülkelerin yöneticileri ise önlem alma konusunda geciktiriler. Ancak 2-3 aylık bir dönem boyunca pandemiden en çok sıkıntı çeken, bu ülkeler oldu. Bu açıdan bakınca romandaki şehirliler gibi, birçok Batılı ülke yöneticilerinin de yanılığında oldukları anlaşılmaktadır. Romanda da insanlar, yanılığında olduklarından Kapıcı Michel'in ölümün-

³ URL-2

⁴ URL-3

den sonra da bir süre daha alışkanlıklarıyla yaşamaya devam ederler. Oran şehrinde de diğer modern şehirlerde olduğu gibi insanların çoğu sabahtan akşama kadar çalışmakta, geri kalan zamanlarını ise kâğıt oynayarak veya kafelerde çene çalarak geçirmektedirler (Camus, 2012: 14; 32).

Romanda vebadan ikinci ölen kişi ise Camps'tır. Demiryollarında makasçı olarak çalışan Camps da teşhis konulmadan hayatını kaybeder. Daha sonra Rieux, Richard'dan başka diğer meslektaşlarını da telefonla arayarak vakalarla ilgili bir soruşturma sürecini başlatır ve birkaç gün içinde yirmi benzer vaka olduğunu öğrenir. Bu vakaların hemen hemen hepsi ölümlü sonuçlanır. Bunun üzerine Rieux, Oran Doktorlar Odası Başkanı Richard'dan yeni hastalığa yakalananların tecrit edilmesini ister. Richard, bu konuda bir şey yapılamayacağını söyleyerek yetkinin valilikte olduğunu belirtir. Öte yandan Richard, önlem alma konusunda çekingen davranarak meslektaşı Rieux'a "size kim bulaşma tehlikesi var dedi ki"? der. Rieux, bu soruya, hiç kimsenin demediğini ancak belirtilerin endişe verici olduğunu ifade ederek cevap verir (Camus, 2012: 34;39).

Romanda, bu dönemde valilik ve belediye yetkilileri salgın üzerinde düşünmeye başlarlar. Artık hastalıkla ilgilenenler, gerçek bir salgının söz konusu olduğunu göz önünde bulundurmaya başlarlar. Daha tecrübeli olan Doktor Castel, meslektaşı Rieux'a, "siz bunun ne olduğunu biliyorsunuz" der. Rieux, tahlillerin sonucunu beklediğini söyler. Bunun üzerine Castel, mesleğinin bir bölümünü Çin'de yaptığını ve Paris'te birkaç vaka gördüğünü ifade ederek "ben biliyorum, benim gibi siz de biliyorsunuz" der. Rieux, "inanılması olanaksız ancak veba gibi duruyor der" (Camus, 2012: 43- 45). Böylece romanda veba sözcüğü ilk kez telaffuz edilir ve salgınla mücadele etme süreci başlatılır.

Romanın başkahramanı Dr. Rieux, salgın için alınması gereken önlemleri görüşmek amacıyla vilayete sağlık kurulunu çağırır. Kurulda Oran Doktorlar Odası Başkanı Richard da bulunmaktadır. Toplantıda söz alan Richard, salgının henüz kanıtlanmadığından önlem alma konusunda halen düşünülmesi gerektiğini söyler. Rieux ise vebanın resmen tanınması gerektiğini söyler. Bu tartışmadan sonra toplantıda önlemlerin alınması kararlaştırılır ancak önlemler çok ciddi değildir. Bu nedenle her geçen gün ölü sayısı artmaya devam eder. Alınan ilk önlemler, kentin en ücra köşelerine kadar duyurular asılarak halkı bilinçlendirmek ve kanalizasyonlara zehirli gaz vererek fareleri itlaf etmektir. Daha sonra Dr. Rieux, alınan önlemlerin yetersiz olduğunu düşünerek valiye telefon eder. Çünkü bu dönemde de tramvaylar özellikle işe gidiş ve çıkış saatlerinde de kalabalıktı. Akşamları, sokaklar yine kalabalıktı. Sinemaların önünde ise kuyruklar uzuyordu. Bu nedenle vali önlemleri artırmaya ve sıklaştırmaya karar verir (Camus, 2012: 58- 60; 69- 70).

Romanda yaşanan bu durum günümüzde koronavirüs (COVID- 19) salgınında diğer Akdeniz ülkelerinde de yaşanmıştır. Koronavirüs (COVID- 19) salgınından en çok etkilenen ülkelerin başında gelen İtalya ve İspanya'da salgın ortaya çıkmaya başladığında (karantina kararından önce) insanlar kalabalıklar halinde sokaklarda, sinemalarda ve kafelerde eğlenerek vakit geçirmeye devam etmişlerdir. Bunun bilinciyle ifade veren İtalya İçişleri Bakanı Lamorgese, COVID-19'a karşı tedbirlerin gevşetilmesinin ardından, ilk hafta sonunda dışarıda

toplular halde görülen gençleri sorumlu davranmaları, aksi takdirde salgının geri dönebileceği konusunda uyarılmıştır⁵. Hasta sayısı yükseliş eğilimindeyken ise birçok ülkede en etkili yöntem olarak düşünüldüğünden karantina önlemi alınmıştır. Bu önlem kapsamında şehirler arası yolculuklar da kısıtlandığından insanlar birbirinden uzak düştüklerinden teknolojinin sunduğu haberleşme olanaklarından yararlanmışlardır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de büyük şehirlere giriş ve çıkışlar kısıtlanmış ve hafta sonları büyük şehirlerde karantina uygulaması hayata geçirilmiştir.

Koronavirüsün (COVID- 19) yayılımına karşı alınan bu önlemler, iletişim araçlarına olan ihtiyacı daha da artırmıştır. Türkiye’de özel görüşmelerle birlikte, evden çalışma, uzaktan eğitim gibi uygulamaların yaygınlaşmasıyla birlikte 11 Mart 2020 tarihinden 02 Nisan 2020 tarihine kadar olan dönemde mobil trafikte %13, sabit internet trafiğinde ise % 21’lik artış olmuştur⁶. Bu durum, bir araya gelme olanağından yoksun olan insanların, buluşmaya birincil alternatif olarak uzaktan haberleşmeyi düşündüklerini ve bu nedenle telefona ve internet ile haberleşmeye yöneldiklerini göstermektedir.

Veba romanında da karantina uygulamasıyla birlikte insanların haberleşmek için telefona yöneldiklerinden söz edilmektedir. Romanda özellikle şehirler arası telefon görüşmelerinin arttığı ve bu durumun hatlarda tıkanmalara neden olduğu ve bu nedenle kısa zamanda telefon konuşmalarına ara verilmek zorunda kalındığı ifade edilmiştir. İnternetin olmadığı bir dönemde yazılan veba romanında uzaktan haberleşmeyi sağlayan diğer olanaklar ise mektup ve telgraf olarak belirtilmiştir. Mektuplaşma ise enfeksiyon taşıma riskine karşı yasaklanmıştır. Romanda bu dönemden sonra karantina uygulaması sona erene kadar tek telgrafın kaldığından söz edilmektedir (Camus, 2012: 74).

Romanda karantina uygulamasına rağmen üçüncü haftada vebadan ölenlerin sayısı 302’ye ulaşır. Ancak anlatıcı, bunların belki de hepsinin vebadan ölmediğini ifade eder. Şehrin nüfusunun 200.000 olduğu bilinmektedir. Bu ölüm oranının normal olup olmadığının da kimse tarafından bilinmediği ifade edilir. Romanda, halkın karşılaştırma olanağı olmadığı da buna neden olarak gösterilir (Camus, 2012: 84).

Günümüzde de birçok ülkede özellikle koronavirüs (COVID- 19) kaynaklı ölüm sayılarına ilişkilerin bilgilerin doğruluğundan şüphe edilmektedir. Çünkü bazı ülkelerde test yapılmamış bir kişi koronavirüsten (COVID- 19) hayatını kaybetse dahi, bu tespit edilmediğinden ölüm nedeni olarak hanesine farklı sebepler yazılabilmektedir. Salgında yaşamını yitirenlerin yaşı düşünüldüğünde, o haneye 'doğal ölüm' yazılması da doğal karşılanmaktadır. Bazı ülkelerde ise ölüm nedeni olarak 'COVID-19 şüphesi' yeterli olurken, diğerlerinde ise ölüme sebebiyet veren komplikasyonun virüsten kaynaklandığı tespit edilmezse kayıtlarda COVID-19’un bahsi dahi geçmemektedir. Bunun yanı sıra her ölen kişiye test yapıp yapılmadığı da ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir⁷.

⁵ URL-4

⁶ URL-5

⁷ URL-6

Öte yandan insanların bir bölümü, yazın gelmesiyle birlikte koronavirüs (COVID- 19) salgının yayılımının yavaşlayacağına inanmaktadır. Bilim insanlarının çoğu da buna uygun açıklamalarda bulunmuştur. Bu konuyla ilgili açıklama yapan Harvard Üniversitesi Bulaşıcı Hastalıklar Merkezi Müdürü Mark Lipsitch, koronavirüs salgınının bitmeyeceğini, hatta gelecek kış etkisini, önceki kış döneminden daha da artırarak sürdüreceğini ancak yaz aylarında yayılımının yavaşlayacağını ifade etmiştir⁸. Romanda ise bunun tam aksi bir beklenti söz konusudur. Şehirli, yazın gelmesiyle birlikte daha da karamsar hale gelirler. Kasım ayında başlayan salgın, haziranda da etkisini sürdürmekte olduğundan ölü sayısı artarak devam etmektedir. Şehirli, daha da çok endişelenirler. Herkes, korku içinde sıcakların giderek artmasının salgının yayılmasına daha çok etki edeceğini düşünür (Camus, 2012: 117).

Romanda ölü sayısının artmasıyla birlikte cenaze törenleri çabuk yapılmaya başlanır. Tüm formaliteler basitleştirilmiş ve genelde cenaze alayı kaldırılmıştı. Öte yandan vebanın bulaşma riskine karşı hastalar ailelerinden uzakta ölüyorlardı, geceyi ölü başında bekleme geleneği dahi yasaklanmıştı (Camus, 2012: 174). Romandaki gibi günümüzde de koronavirüsün (COVID- 19) yayılma riskine karşı birçok ülkede de salgından etkilenenler sevdikleriyle vedalaşma şansından mahrum bırakılmış hatta cenaze törenleri de yasaklandığından yapılamamıştır. İtalya’da bir cenaze levazımatçısı olan Andre Cerato, bu durumla ilgili “salgın iki kez öldürüyor” diyerek ölmeden önce insanların sevdiklerinden tecrit edildiğini ve kimseyle vedalaşma şansının kalmadığını ifade etmiştir⁹.

SONUÇ

Veba romanında toplumun yaşadıkları süreçler ile koronavirüs (COVID- 19) salgınında günümüzde bazı toplumların yaşadıkları süreçler arasında belirgin benzerlikler bulunmaktadır. Veba romanında Oran Doktorlar Odası Başkanı Richard, önlem alma konusunda çekingen davranarak meslektaşısı Rieux’a bulaşma tehlikesi olmadığını söyler. Koronavirüs salgını ortaya çıktığında salgını rapor eden doktoru, Çin hükümeti cezalandırmaya kalkışmış ve durumu gizleyerek görmemezlikten gelmiştir. Her iki durumda da salgın başlangıçta inkâr edilmiş ve görmemezlikten gelinmiştir.

Veba romanında insanlar, felaketin geçip gidecek kötü bir rüya olarak görmektedir. ABD Başkanı Trump, Nisan Ayında (2020) havaların ısınmasıyla koronavirüs (COVID- 19) salgınının son bulacağını ve geçici olduğunu savunmuştur¹⁰. Bu hatalı iyimserlik, diğer ülkelerde de egemen olmuş ve salgını kontrol altına almayı güçleştirmiştir. İlk vakanın duyurulması döneminde gerçekleştirilen bir çalışmada, Türk halkında önlemleri uygulayanların oranı %55 olarak belirlenmiştir¹¹. Diğer bir benzerlik ise haberleşme araçlarının kullanımının artmasıdır. Veba romanında sayı artmasına rağmen, ölen hastaların hepsinin bu salgından ölmedikleri vurgulanmaktadır. Koronavirüs (COVID- 19) salgınında bazı ülkelerde test yapılmamış bir kişi

⁸ URL-7

⁹ URL-8

¹⁰ URL-9

¹¹ URL-10

koronavirüsten (COVID- 19) hayatını kaybetse dahi, bu tespit edilmediğinden ölüm nedeni olarak farklı hastalıklarla rapor edilebilmektedir. Bu nedenlerle birçok ülkede ölü sayısına ilişkin bilgilerin doğruluğundan şüphe edilmektedir. Bu pandeminin yarattığı korkunun fazla olması insanlarda kaygı ve şüpheye yol açmaktadır.

Romanda vebanın bulaşma riskine karşı hastalar ailelerinden uzakta ölüyorlardı, geceyi ölü başında bekleme geleneği dahi yasaklanmıştı. Koronavirüsten (COVID- 19) en fazla etkilenen ülkeler arasında yer alan İtalya’da bir cenaze levazımatçısı olan Andre Cerato, “salgın iki kez öldürüyor” diyerek ölmeden önce insanların sevdiklerinden tecrit edildiğini ve kimseyle vedalaşma şansının kalmadığını ifade etmiştir. Ülkemizde de benzer durum yaşanmıştır. Cena-ze merasimleri kaldırılmış ve sadece yakın aile üyelerinin katıldığı törenler olmuştur.

Sonuç olarak çağlar farklı olsa da, vebada ve günümüzdeki salgında yaşananlar büyük bir benzerlik göstermektedir. Veba salgını yaklaşık 1,5 yıl sonra kendiliğinden kaybolmuştur. Veba romanında da Rieux ile birlikte Tarrou ve Grand büyük bir dayanışma örneği göstermelerine rağmen salgın kendiliğinden ortadan kalkmıştır. Bu durum insanın yalnızlığına ve çaresizliğini göstermektedir. Camus (2014: 137), bu nedenle insanı Tanrılar’ın cezalandırdığı bir kahraman olan Sisifos’a benzetir. Efsaneye göre, Tanrılar Sisifos’u her defasında yeniden aşağıya yuvarlanacak olan kayayı tepeye çıkarmakla cezalandırmıştı.

Romanda salgın, insanların mücadele etmesine rağmen sona erdirilememiş, ancak salgın kendiliğinden sona ermiştir. Eğer aynı durum koronavirüs (COVID- 19) için de geçerliyse, tüm insanlığın bu salgından kurtulması için daha bir yılı aşkın süre var demektir. Aşının bulunması ve kullanılmasıyla bu süre biraz daha azalabilir. Ancak virüsün yayılmasında en önemli faktörün nüfus yoğunluğu ve havadaki değişimlerle ilişkili olacağı varsayılırsa, sonbahar ve kış mevsimlerinde artış olması ve sonraki mevsimde ise bu artışın azalması ve tamamen yok olması olası bir sonuç görünmektedir. Eğer bu benzerlik de gerçekleşirse, “tarih tekerrürden ibarettir” sözü gerçek olacaktır. Bunu elbette zaman gösterecektir.

KAYNAKLAR

Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi*, 8(85), 35-41.

Camus, A. (2012). *Veba*. (Çev: N. T. Öztokat). İstanbul: Can Yayınları.

----- (2014). *Sisifos Söyleni*. (Çev: T. Yücel). İstanbul: Can Yayınları.

İnternet Kaynakları

URL-1: www.sputniknews.com/yasam/202002041041327763-cinde-koronavirus-uyarisi-yapan-ilk-doktor-once-susturuldu-sonra-hastaliga-yakalandi. Erişim Tarihi: 29.05.2020.

URL-2: www.turkish.cri.cn/1781/2020/02/26/1s203257.htm. Erişim Tarihi: 02.06.2020

URL-3: www.wsws.org/tr/articles/2020/04/09/john-a09.html. Erişim Tarihi: 30.05.2019

URL-4: www.aa.com.tr/tr/dunya/italyada-genclere-salgin-uyarisi/1852696. Erişim Tarihi:

02.06.2020

URL-5: www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/11-marttan-bu-yana-internet-kullanimi-ne-kadar-artti-5719832/ Erişim Tarihi: 04.06.2020.

URL-6: www.tr.euronews.com/2020/05/25/covid-19-vaka-sayisinda-dunyada-ucuncu-olan-rusya-da-olum-oran-neden-dusuk. Erişim Tarihi: 03.06.2020

URL-7: www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52499404. Erişim Tarihi: 04.06.2020

URL-8: www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52039922 Erişim Tarihi: 04.06.2020

URL-9: www.aa.com.tr/tr/dunya/trump-nisanda-havalarin-isinmasiyla-koronavirus-biter/1730167. Erişim Tarihi: 01.06.2020

IPSOS Coronavirus Outbreak and Society: General Public Opinion Research, 1st Term, 13-16 March 2020a (www.ipsos.com/sites/default/files/ipsos_koronavirus-ve-toplum_mart2020-vf_0.pdf) Erişim Tarihi: 07.06.2020

IPSOS Coronavirus Outbreak and Society: General Public Opinion Research, 3rd Term, 26-30 March 2020b (www.ipsos.com/tr-tr/halkin-endise-duzeyi-79dan-15-puan-artis-ile-94A-output) Erişim Tarihi: 07.06.2020

www.konda.com.tr/tr/duyuru/koronavirus-covid-19-salgini-hakkinda-bilgi-notu. Erişim Tarihi: 10.06.2020